

J

j n.f. e n.m. Detzena letra de l'alfabet (gi).

ja adv. 1. À comptar d'aüra: *As ja finit?* 2. Precedentament: *Lo v'ai ja dich.* 3. Per marcar un nivell jutjat important: *Es ja pron complicat coma aquò!* 4. Dins una question, per ramentar quauqua ren qu'es estat oblidat: *Dont abites, ja?* 5. Ex: *Lo ja president.*

ja interj. Certament: *E, ja!* Sin. **segur**.

jaba(s) (à) loc. À gratis: *Un travalh à jaba.* Sin.: **à ren non costa, à bòudre, à breti, à fais, à molons.**

jable n.m. 1. Caneladura practicada dins li dogas d'una bota per li plaçar lo fond. Sin.: **gargalh, gargau.** 2. Part de la doga que despassa lo fond de la bota.

jaborandi n.m. Aubrilhon aromatic de l'Amèrica tropicala que s'en tira la policarpina.

J.A.C. Joventut Agricòla Cristiana.

jaç n.m. 1. Luèc dont la lèbre s'assosta. 2. Plaça dont l'òme si jai. 3. Bastiment per li feas. 4. Jaça de sediments.

jaça n.f. 1. Lièch. 2. Estenduda unifòrma d'una substància aplicada ò depauada sobre una susfàcia: *Una jaça de pintura.* 3. Disposicion d'elements sobrepausats: *Li differenti jaças de l'atmosfera.* ◇ (geol.) Depaus sedimentari de natura omogenea. Var.: **jaç.** Sin.: **taula, soal.** 3. Categoria, classa sociala: *Li jaças desfavorejadis de la societat.*

jaçar vi. Èstre alongat. Var. **ajaçar.** Sin.: **corcar.** ◆ vt. Parcar (de feas).

jacaranda n.m. Aubre d'Amèrica tropicala, dau boasc utile e dei bèli flors violeti (Familha dei bignoniaceas).

jaçaria n.f. Grope de mantu jaç.

jacent, a adj. 1. Jasent. 2. (dr.) Que degun n'en demanda la proprietat: *Una succession jacenta.*

jacent n.m. Jasent.

jacenta n.f. Lièch agençat dins la tilha d'una nau ò dins un compartiment de camin de fèrre. Sin.: **lichòta, corqueta.**

jacier n.m. Cap d'un jaç (per li feas).

jacilha n.f. Acochament. Var.: **jasilha.** Sin.: desliurança.

jacilhar vi. ò vt. ind. Donar naissença à un enfant. Var.: **jasilhar.** Sin.: **s'ajaçar.**

jaciment n.m. (mar.) Angle orizontal que fórmont l'axe longitudinal d'una nau e lo vector que passa per l'objècte localisat. Var.: **jasiment.**

jacina n.f. Estat d'une frema que jacilha ò qu'es à mand de jacilhar. Sin.: **palholada, frema en palhòla.**

jacint n.m. 1. Pèira fina, varietat de zircon d'una color brun-aurenjat à roge. 2. Planta bulboa, que s'en cultiva una espècia d'Àsia Minora per li sieu flors en grapas ornamentals (Familha dei liliaceas).

jacista adj. e n. Qu'apartèn à la J.AC.

jack n.m. (mòt anglés) Ficha mé doi conductors coaxials, que s'emplega per exemple en música (per lo brancament dei guitarras electriques, d'escotaires, etc.).

jackpòt n.m. (mòt anglés) Dins d'unu juëcs de sòus, combinason que permete de ganhar lo gròs lòt.

jacobin, a adj. e n. Ancianament, dominican (en França). ◆ n.m. e adj. (M'una majuscula) Sòci dau club dei Jacobins. 2. Partidari d'una democracia centralisada.

jacobinisme n.m. 1. Doctrina democratica centralisairitz dei jacobins sota la Revolucion francesa. 2. Opinion que preconisa lo centralisme de l'Estat.

jacobita adj. e n. 1. Partidari de Jaume II e de la maion dei Stuarts, après la Revolucion dau 1688, en Anglatèrra. 2. (relig.) Membre de la Glèia jacobita. ◆ adj. *Glèia jacobita:* Glèia orientala monofisita, sonada oficialament *siriana ortodòxa.*

jacomart n.m. Automat que pica sus lo timbre ò la campana d'unu relòtges monumentals.

jaconàs n.m. Estòfa de coton leugier.

jacotin n.m. Vestiment d'enfant que cuèrbe que lo pièch.

jacquard n.m. 1. Mestier per téisser inventat per Jacquard. 2. Tricòt que presenta de bendas ornadi de dessenhos geometricos sus un fond de color diferenta.

jactança (ància) n.f. 1. (lit.) Actituda arroganta que si manifèsta per l'enfasi mé la quala una persona parla d'ela-mema, si vanta. 2. (pop.) Charra.

jaculatòri, a adj. (relig.) *Oracion jaculatòria:* Preguiera corta e ferventa.

jaculatòria n.f. 1. Ejaculacion. 2. (relig.) Pichina preguiera corta e ferventa.

jade n.m. 1. Silicat natural, de calci e de magnesi, emplegat coma pèira fina, d'un vérò pauc ò pron escur e de l'esclat lachós, que comprèn doi varietats: la *jadeïta* e la *nefrita*.

jadeïta n.f. Jade d'una varietat formada essencialament d'un piroxène.

jadenc, a adj. De la natura dau jade.

jaguar n.m. Mamifèr carnivòre d'Amèrica dau Sud, vesin de la pantera, mé de tacas ocelladi (Lòng pauc ò pron d'1,30 m).

jaguarundi n.m. Car fèr de la coa lònga que viu dins la seuva amazoniana.

jaiant, a adj. e n. Gigant.

jaiet n.m. 1. Lignit d'una varietat d'un negre lusent. 2. *De jaiet:* D'un negre lusent.

jaïn, a adj. e n. Si di d'un discípol dau jaïnisme.

jaina n.f. Pèça de fusta ò de metal alongada que sièrve d'aponteu à d'elements d'armadura ò de soal. Sin.: **trau, traveta, travet, fustament.**

jaïna n.f. Estable. Var.: **jeïna** (Luceram).

jaïnisme n.m. Religion fondada en Índia au s. VIⁿ e que la sieu tòca es de menar l'òme au nirvana. Var.: **jinisme.**

jaire vt. Metre au lièch. Sin.: **corcar.** ◆ vi. Èstre estendut per tèrra ò sus un lièch. ◆ **si jaire** v.pr. Si metre au lièch. Sin.: **si corcar, s'ajaçar.**

jalap n.m. Planta dau Mexic, que la sieu raïç a de proprietats purgativi.

jalon n.m. 1. Pal que sièrve à establir d'alinhaments, à marcar de distanças. Sin.: **senhal, marca, guidon, mira, palficat.** 2. Cen que sièrve de referiment, de marca per seguir una via determinada: *Pauar lu jalons d'un travalh.*

jalonament n.m. Accion, biais de jalonar: *Lo jalonament d'un itinerari.* Sin.: **palficament, marcament.**

jalonar vt. 1. Determinar, materialisar (lo percors, la direccion, l'alinhament) de. Sin.: **palficar, senhalar, marcar.** 2. Venir successivament en marcant d'estapas dins lo temps, dins lo cors de quauqua ren: *Lu succès que jalónon una carriera.*

jalon-mira n.m. Jalon que permete de determinar, en una operacion soleta, una direccion e una distança.

jaissemin n.m. Daissemin.

jamai adv. 1. En minga temps: *L'ai jamai vist.* ◆ Si pòu renforçar m'una autra negacion: *L'ai pas jamai vist.* 2. En un moment quau que sigue: *Se jamai n'auguessey l'oportunitat.* ◆ À *jamai:* Totjorn. Sin.: **per tot jamai.**

jamaican, a adj. e n. De Jamaica.

jambalaia n.m. 1. Preparacion de ris mé de polàs. 2. (gavoat) Ratatolha.

jambin n.m. 1. Nansa de vese mé doi intradas provedidi de doi estrechs. 2. Mosclars gropats provedits de vérps, estirassats à la popa d'un bateu.

jamboree n.m. Acampament internacional d'escots.

jam-session n.f. Acampament de musicians de jazz qu'improvíson en tota libertat per lo sieu plaser.

janèli n.m. Baudròi.

jan n.m. Au juèc dau trictrac, cadun dei quatre compartiments de la taula.

jangada n.f. Radeu equipat d'una vela triangulària, qu'emplégon lu pescaires brasiliens.

jangolada n.f. 1. Lanha de can. 2. Lanha de persona.

jangoladissa n.f. Lanha de can que s'esperlonga.

jangolaire, airitz adj. e n. Que jangola.

jangolament n.m. Glatiment.

jangolar vi. Faire audir una jangolada. Var.: *jangolejar.*

jangolatge n.m. Jangolada.

jangolejar vi. Jangolar, si lanhar.

janissaire n.m. Sordat d'un còrs d'elita d'infantaria recrutat, au començament (s. XIVⁿ – s. XVIⁿ), dins lu enfants raubats ai pòbles sotamés.

jansemin n.m. Daissemin.

jansenisme n.m. Doctrina de Jansénius e dei sieus discípols; movement religiós que lu sieus partidaris animàvon.

jansenista adj. e n. 1. Qu'apartèn au jansenisme. 2. Que manifèsta una vertut qu'evòca aquela dei jansenistas. ◆ adj. *Religadura jansenista:* Religadura simpla, sensa minga ornament.

janta n.f. (fr.) Gelha.

janvier n.m. (fr.) Promier mes de l'an. Var.: **genier, genoier.**

janvieràs n.m. (fr.) Mes de janvier rigorós.

japada n.f. 1. Baubament aigre e agut dei cans joves. 2. Crit dau chacal. Var.: **jaupada.**

japaire, airitz adj. e n. Qu'a l'abituda de japar. Var.: **jaupaire.**

japar vi. 1. Baubar, en parlant dei cans joves. 2. Cridar, en parlant dau chacal. Var.: **jaupar.**

japon n.m. 1. Porcelana, evòri fabricats au Japon. 2. *Papier japon:* Papier leugierament jaune, sedós, satinat, nacrat, que si fabricava au Japon mé la rusca d'un amorier e que servia ai tiratges de luxe; papier fabricat à l'imitacion dau papier japon. 3. Boasc emplegat per tenchurar lu teissuts en roge.

japonaria n.f. Objècte d'art ò de curiositat originari dau Japon.

japonés, esa adj. e n. Dau Japon. ◆ n.m. Lenga parlada au Japon.

japonisant (-izant), a n. Especialista de la lenga e de la civilisacion dau japon.

japonisme n.m. Mòda e influència dei òbras e objèctes d'art dau Japon en Occident (sobretot pendant la segonda mitan dau s. XIXⁿ).

japonista n. Que li agràdon li òbras e lu objèctes artistics dau Japon.

jaquet n.m. Juèc derivat dau trictrac, que si juèga mé de pedinas e de dats sus una tauleta compartimentada.

jaqueta n.f. 1. Vèsta de ceremònìa que li sieu faudas dubèrti si prolòngon darrier. 2. Vèsta de frema ajustada à la talha. 3. Camia de protecccion, sovent illustrada, sota la quala un libre es presentat à la venda.

jarda n.f. (veter.) Tumor à la façà extèrna dau garron dau cavau. Var.: **jardon.**

jardin n.m. 1. Terren dont si cultívon de vegetaus utiles (oart, fruchier) ò d'agradiment (pargue, bosquet). Sin.: **plasença.** 2. *Jardin d'ivèrn:* Pèça adobada en sèrra per la cultura dei plantas d'apartament. 3. *Costat jardin:* Part dau pontin de teatre à seneca per lu espectators (per op. à *costat cort*). 4. *Jardin secret:* Passion, part de la personalitat que non si rèndon publiqui.

jardinar vi. Practicar lo jardinetge. Sin.: **ortolejar.** ◆ vt. (silv.) Esplechar lu aubres d'una forèst per desgarnir lo soal lo plus pauc possible e faire viure un à costat de l'autre d'aubres de toi lu atges.

jardinaria n.f. Establiment comercial dont si vende tot cen que pertòca lo jardin e lo jardinetge.

jardinatge n.m. 1. Cultura dei jardins. Sin.: **ortada.** 2. (silv.) Accion de jardinar una forèst.

jardinet n.m. Pichin jardin.

jardinier, a n. Persona que cultiva un jardin. Sin.: **ortalier, ortalan, ortolanier.** ◆ adj. Relatiu ai jardins.

jardiniera n.f. Carabe daurat. Sin.: **pantiga.**

jardiniera n.f. 1. Möble, bac que contènon una caissa ò de vas dont son cultivadi de plantas vèrdi, de flors, etc. 2. Assortiment de liumes talhats en pichins tròç. 3. Carri de 4 ròdas e de 4 sètis, tirat per un cavau.

jardinós, oa adj. Que presenta una taca caracterizada per una ascladura ò una substància estrangiera, en parlant d'una pèira.

jardon n.m. Jarda.

jarga n.f. Mena de manteu de paisan que si mete en dessobre dei autres vestits. Sin.: **sobretot.**

jargon n.m. 1. Cant dei tòrdos. 2. Flaütet en forma de disc cau de tòla traucat, que lo caçaire si mete en boca per imitar lo cant dei tòrdos. 3. Lengatge incorrècte que quauqu'un emplega en auguent una conoissença imperfècta e approximativa d'una lenga. 4. (fam.) Lenga que non si capisse. 5. Vocabulari pròpri à una profession, una disciplina: *Lo jargon medical*. Var.: **gergon, gírgon**.

jargonafasia n.f. (psiquiatria) Trebolici dau lengatge, caracterisat per la substitucion de tèrmes inintelligibles ò inadequats ai mòts appropriats e per una granda volubilitat. Var.: **gergonafasia, gírgonafasia**.

jargonar vi. 1. (fam.) Parlar en jargon. 2. Balbetar, en parlant d'un enfant. Var.: **jargonear, gergonar, gírgonar**.

jargonear vi. (*jargonei*) Jargonar. Var.: **jargonejar, gergonejar, gírgonejar**.

jargonejar vi. Jargonear.

jarra n.f. Grand vas de terra cuècha, de la dubertura larga, de la pança ovoïda, dau fond plat, mé de manelhas, que sièrve per la conservacion dei aliments: *Una jarra d'oli*. Sin.: **gèrla**.

jarret n.m. Garron, garra.

jarreta n.f. Pichina jarra. Sin.: **gerleta, jarron**.

jarretiera n.f. Peis de la familia dei ofidiats (*parophidion vassali*).

jarretiera n.f. Benda de teissut elastica que mantèn lo debàs au niveu de la cuèissa. Sin.: **gaïda, cambaliga**.

jarron n.m. Pichina jarra. Sin.: **gerleta, jarreta**.

jasent, a adj. Estendut, corcat. Var.: **jacent**.

jasent n.m. Escultura funerària que representa un personatge estendut.

jaseran n.m. (armadura medievala) Còta de malha ò ausberc.

jasilha n.f. Jacilha.

jasilhar vi. Jacilhar.

jasiment n.m. Jaciment.

jaspadura n.f. Aspècte jaspat.

jaspagata n.f. Pèira compausada de jaspe e d'agata.

jaspar vt. Colorir de diferenti color imitant lo jaspe.

jaspe n.m. Ròca sedimentària silicioa, dei colors vivi e mescladi (roge, vèrd, jaune, etc.), que s'emplega en joieraria.

jata n.f. Recipient redond, sensa bòrd; lo sieu contengut; pèça de terralha, mai granda que la sieta, dins la quala son presentadi li mangilhas: *Una jata de raiòlas*. Sin.: **plat**.

jatada n.f. Contengut d'una jarra.

jatassa n.f. Gròssa jata.

jateta n.f. Pichina jata.

jauge n.m. (mar.) Barra de governalh. Sin.: **arjau**.

jaula n.f. Luèc dont son embarrats un ò mantu empresonats. Sin.: **preson, càrcer**.

jaulier, era n. Persona encargada de susvelhar lu empresonats.

jaunàs, assa adj. D'un jaune brut.

jaunastre, a adj. Que tira sus lo jaune; d'un jaune tèrne ò brut.

jaune, a adj. 1. De la color dau sofre, dau limon, etc. (plaçada dins l'espèctre solari entre lo vèrd e l'orange. ◇ Sin.: **sauve**. *Raca jauna*: Caracterisada principalament per una pigmentacion jaunastra ò coirada de la pèu, e que pòbla en granda part l'Àsia. Sin.: **xantodèrme**. 3.

(espòrts) *Malha jauna*: Promier dau classament dau Torn de França, que poarta una malha d'aquesta color. 3. (biol.) *Còrs jaune*: massa d'un color blanc jaunastre, de foncion endocriniana, que si desenvolopa dins l'ovari se l'ovule es estat fecondat, e que secreta una ormòna, la progesterònà, que condiciona la gestacion. 4. (patol.) *Fèbre jauna*: Malautia contagioa dei païs tropicals, transmessa per una moissara, e caracterizada per la coloracion jauna de la pèu e per de vomiduras de sang negre. Sin.: **vomito negro**. ♦ adv. *Rire jaune*: Mé constrencha, per escondre lo despièch ò l'embarràs. Sin.: **rire amar**.

jaunejar vi. Tirar sus lo jaune.

jaunenc, a adj. Que tira sus lo jaune.

jaunet, a adj. (lit.) Un pauc jaune.

jaunet n.m. Cantarèla manjadissa. Sin.: **crestà de gal, galet, aurelheta**.

jauniment n.m. Accion de venir jaune ò de rendre jaune.

jaunir vi. (*jaunissi*) Colori (quauqua ren) en jaune, rendre jaune: *L'auton jaunisse li fuèlhas*. ♦ vi. Devenir jaune: *Lo papier jaunisse en venent vièlh*.

jaunissa n.f. 1. Ictèri. ◇ (fig., fam.) *Faire una jaunissa de quauqua ren*: Sentir un grand despièch à prepaus de quauqua ren. 2. Treule cornut; lòtus (*Lotus corniculatus*).

jaunissent, a adj. Que jaunisse.

jaunitge n.m. Caractèr de cen qu'es jaune. Sin.: **felitge**.

jaupada n.f. Japada.

jaupadís n.m. Baubada. Sin.: **lairadís**.

jaupaire, airitz adj. Japaire.

jaupar vi. Baubar. Var.: **japar**. Sin.: **lairar**.

jaupar n.m. Baubar. Sin.: **lairar**.

jaussemin n.m. Daissemin.

jausseran, a adj. Credule.

java n.f. Dança populària de tres temps, tipica dau bal museta, qu'èra de mòda au començament dau s. XX^{en}. ◇ (fam.) *Faire la java*: Faire la fèsta, faire tampona.

javanés, esa adj. e n. De Java. ♦ n.m. Lenga dau grope indonesian parlada à java. 2. Argòt codat que consistisse à inserir après cada consonanta li sillabas av ò va.

javantròpe n.m. Ominian acertat per de fossiles descuberts dintre de jaças fluviali de Ngandong, en Indonèsia.

javèl n.f. *Aiga de Javèl*: Solucion aigoa d'ipoclorit e de clorure de sòdi, que s'emplega coma descolorant e desinfectant.

javelina n.f. 1. Lança corta dei ancians. 2. (espòrts) Instrument de llançar, en forma de lança, que s'emplega en atletisme. Var.: **javelòt**. Sin.: **bigatana**.

javelisacion (-izacion) n.f. Accion de javelizar.

javelisar (-izar) vt. Esterilisar (l'aiga) en ajustant d'aiga de Javèl.

javelòt n.m. Javelina.

ja-vist n.m. inv. 1. (fam.) Caua banala, sensa originalitat. 2. (psicol.) *Impression de ja-vist*: Impression intensa d'aver ja viugut la situacion actuala dins lo passat, mé la mema tonalitat afectiva.

jazz n.m. Música afroamericana, que li conumautats negra e creòla dei estats Units creèron au començament dau s. XX^{en}, fondada per la màger part sobre l'improvisacion, un tractament original de la matèria sonòra e la messa en valor dau ritme, lo *swing*.

jazzar vi. Faire de jazz.

jazz-band n.m. Orquestra de jazz.

jazzic, a adj. Relatiu au jazz, pròpri au jazz.

jazzman n.m. Musician de jazz (pl. *jazzmen*).

jeans n.m. [dʒeɪns] Teissut de coton, fabricat à partir d'una trama generalament blava e d'una trama cruda. Sin.: **blau de Nimes**, ♦ pl. Braias talhadi dins aqueste teissut. Sin.: **nimesencs, rangiers**.

jebuseu, ea adj. e n. Dau Sud-Oèst de Palestina, denant de l'arribada dei israelitas.

J.E.C. Joventut Estudianta Cristiana.

jecista adj. e n. Qu'apartèn à la J.E.C.

jeep n.f. (american *G.P., general purpose*) Automobila tot terren dei quatre ròdas motritz, que lu Americans metèron au ponch pendent la Segonda Guèrra mondiala.

jèina n.f. (Luceram) Jaïna.

jejunal, a adj. (anat.) Dau jejunom. Var.: **jejunau**.

jejunau, ala adj. Jejunal.

jejuno-ileon n.m. (anat.) Part de l'intestin greule que s'estende d'au duodenom au cec.

jejunom n.m. (anat.) Part de l'intestin greule que vèn après lo duodenom.

jelha n.f. Gelha.

jennerian, a adj. (lit.) Si di d'au vaccin e de la vaccinacion antivarioli, que devèm à Jenner.

jenny n.f. Maquina que s'emplegava per filar lo coton.

jeremiada n.f. (fam.) Planh, lamentacion persistenta, importuna.

jerez n.m. (mòt espanhòu) Xerés.

jèrk n.m. (mòt anglés) Dança que consistisse à donar à tot lo còrs un ritme rutat, de mòda vèrs la fin dei ans 1960.

jerkar vi. (*jèrki*) Balar lo jèrk.

jeroboam n.m. Gròssa botilha de champanha d'una contenença de mai de 3 litres.

jerrican n.m. Jerrycan.

jerrycan n.m. Bidon de forma especiala, d'una contenença d'un vintenau de litres. Var.: **jerrican**.

jersei n.m. Jersey.

jersey n.m. [dʒer'ze] 1. Tricòt qu'a solament de malhas à l'endrech sus una façà. Var.: **jersei**. ◇ *Ponch de jersey*: Ponch tricotat obtengut en alternant un reng de malhas à l'endrech e un reng de malhas à l'envers. 2. Vestit en jersey.

jersiés, esa adj. e n. Relatiu à Jersey, ai sieus abitants.

jerusalemitòl, a adj. e n. Estajant ò natiu de Jerusalem. Var.: **jerusalemitòu**.

jerusalemitòu, òla adj. e n. Jerusametòl.

jesuita n.m. Membre de la Companhia de Jèsus, societats de clergues religiós que fondèt Ignaci de Loyola en lo 1539 e que lo papa aprovet en lo 1540. ♦ adj. e n. (pej.) Ipocrita. ♦ adj. *Estile jesuita*: Estile arquitectural de la Còntrareforma.

jesuitessa n.f. Mónega dau s. XVIIⁿ que seguissia lo mandament dei Jesuitas.

jesuitic, a adj. 1. Que pertòca lu Jesuitas. 2. (pej.) Ipocrita e furbo.

jesuiticament adv. D'un biais jesuitic.

jesuitisme n.m. 1. Sistema moral e religiós dei Jesuitas. 2. Ipocrisia e forbaria.

jèsus n.m. 1. Representacion dau Crist enfant. 2. (fam.) Enfanton innocent. ◇ Nom afectuós que si dona ai pichonet. 3. *Jèsus de Lion ò jèsus*: Saussisson sec de gròs diamètre, dins de cec de poarc. ♦ adj. *Papier Jèsus ò jèsus*, n.m.: Format de papier de granda dimension (56 x 72 cm, 56 x 76 cm ò 55 x 70 cm).

jet n.m. (mòt anglés) Avion à reaccion.

jet-set n.f. (mòt anglés) Ensèms dei personalitats que constitússon un mitan ric e internacional abituat dei viatges en jet. Sin.: **jet-society, auta societat, monde beu**.

jet-society n.f. Jet-set.

jet-stream n.m. (mòt anglés, meteor.) Corrent d'oèst foarça rapida (de còups que li a mai de 500 km/h), observat entre 10 000 e 15 000 m, entre lu 30^{en} e 45^{en} parallèles dei doi emisfèrs.

jijoala n.f. 1. Insigne circulari ai colors d'una nacion, d'un partit. Sin.: **cimbeu, emblema**. 2. Insigne m'ai colors nacionali (fixat ò pintat sus un avion, una veitura, etc.). 3. Rosaça de riban, de perlas.

jijóla n.f. 1. Fruch d'au jijolier, roge mé la carn blanca, leugierament laxatiu, que sièrve à fabricar de fruchs pectorals e de pasta de fruch. 2. Pasta facha m'aqueu fruch. Var.: **gíjorla**.

jijolier n.m. Aubre cultivat en Occitània per lu sieus fruchs (Aut fins à 8 m, familia dei ramnaceas). Var.: **gíjorlier, chichorlier, gjijolier**. Sin.: **jujubier**.

jingle n.m. (mòt anglés) Tema musical cortet destinat à introduire ò à accompanhar una emission ò un messatge publicitari. Sin.: **sonal**.

jingxi n.m. Genre dramatic musical chinés conoissut en Occident sota lo nom d'òpera de Pequin, dins lo qual lu actors declàmon, càntron, bàlon mímon e eventualament fan d'acrobacias, acompañats d'un ensemble de divèrs instruments.

jinisme n.m. Jaïnisme.

jiujitsú n.m. Art marcial japonés, fondats sobre li projeccions, li luxacions, lu estranglements e lu còups portats sus lu ponchs vitals e que, codificat, a donat naissença au judo.

jivèrd n.m. Planta ortalhiera aromatica, emplegada en acompañament e en condiment (Familha dei ombellifèras. Var.: **jolvèrd, juvèrd**. Sin.: **verdura**).

jo n.m. Jog.

joal n.m. (mar.) 1. Cep, sep. 2. Pèça de fusta plaçada a la proa e a la popa dei galères que ne sostenia l'apostís. 1454: «... per una pessa de pin... per faire I joalh». Var.: *joalh*.

joalh n.m. Joal.

joata n.f. Jo leugier per menar lu animaus è la fièra. Fren d'un molin de vent que permete de l'arrestar.

joatier n.m. Obrier que farga de joata.

J.O.C. n.f. Joventut Obriera Cristiana.

jocista adj. e n.m. Si di d'un membre de la J.O..C.

joc n.m. Perga plaçada en autessa per lu auceus, e en particulier per li galinas. Var.: **ajoc, ajocador**.

jocar (si) v.pr. S'ajocar.

jockey n.m. (mòt anglés) Joquei. Sin.: **cavalieròt**.

jocós, oa adj. Gaujós.

joelaria n.f. Joelaria.

joeu n.m. Joiel. Var.: **joieu**. Sin.: **daurura**.

jog n.m. 1. Pèça de boasc emplegada per atelar un pareu de bèstias. 2. (lit.) Con strencha materiala ò moral: Tenir quauqu'un sota lo jog. 3. (Antiqu. rom.) Javelina estacada orizontalament sus doi autri ficadi en tèrra, e sota lo quau lo vencèire faia passar, en signe de sotamission, lo cap de l'armada desfacha. Var.: **jo, jògo** (it.).

joglar vi. (*jògli*) 1. Mandar en l'ària, un après l'autre, divèrs objèctes que si tòrnon mandar à mesura que recàlon. 2. (fig.) Manejar mé gaube: *Joglar m'ai chifras, m'ai oraris*. Var.: **jonglar**.

joglar, essa n. Poeta musician barrutlaire medieval (sovent lo cantaire qu'acompanhava lo trobador).

joglaresc, a adj. Dau joglar.

joglaria n.f. 1. Accion de joglar. 2. (fig.) Torn d'adreiça. 3.

jògo n.m. (it.) Jog.

joguet n.m. Juguet.

jòi n.m. Gaudiment sobeiran que lo trobarei recercava dins l'amor de la Dòna.

joia n.f. 1. Gaug. Sin.: **alegressa, alegrança**. 2. Joiel. 3. Prèmi donat dins un concors, etc.

joialament adv. Jovialament.

joiau, ala adj. Jovialament.

joiel n.m. 1. Objècte fach de matèiras precioï, generalament destinat à la paradura. Var.: **jòia**. 2. (fig.) Caua foarça bèla ò d'una granda valor: *Un joiel de l'arquitectura gotica*. Var.: **joeu, joieu**.

joielaria n.f. 1. Art de metre en valor li pèiras fini e precioï, en emplegant la sieu forma, lo sieu esclat, la sieu forma, la sieu color. 2. Comèrci dau joelier. 3. Articles que lo joelier vende. Var.: **joelaria**.

joelier, a adj. Relatiu à la joielaria.

joelier, a n. Anelier, persona que fabrica ò vende de joels. Sin.: **daurier**.

joieu n.m. Joiel. Var.: **joeu**. Sin.: **daurura**.

joinessa n.f. 1. Lo tot dei joves: *Se joinessa saupesse!* Var.: **joventut, joventura, jovença**. 2. Fach d'estre jove: *La joinessa passa e non torna plus!*

joinet, a adj. (fam.) 1. Foarça jove. 2. Un pauc troup jove.

joinòme n.m. Òme jove.

joíos, oa adj. Gaujós. Sin.: **alegre**.

joiosament adv. Gaujosament. Sin.: **alegrament**.

joir vi. (*joissi*) Gaudir.

joissière, eiritz adj. e n. Si di d'una persona que recèrca lu plasers materials ò sensuais.

joïssença n.f. Gaudiment.

jòker n.m. (angl.) Jòquer.

jolvèrd n.m. Jivèrd, juvèrd.

jonc n.m. 1. Planta dei luècs umides, dau pen e dei fuèlhas cilindrics (Familha dei joncaceas). 2. Canna facha de *rotang*, ò *jonc d'Índia*. 3. Aneu ò braçalet que lo ceucle es tot d'una grossor.

joncacea n.f. *Joncaceas*: Familha de plantas monocotiledoneï erbaceas, coma lo junc.

joncada n.f. Flors, brondas, fulham que s'espandisson sus lo soal per una ceremònìa, ò espantegats per astre (ventada...). Sin.: **enramada, jaça**.

joncalha n.f. Ensèms de jons.

joncar vt. Curbir de jons.

joncàs n.m. Luèc dont créisson totplen de jons. Var.: **jonquina, jonquiera**.

joncat, ada adj. Cubèrt de cauas esparpalhadi.

jonchís, issa adj. Que jonhe sensa laissar d'espaci.

jonciforme, a adj. En forma de junc.

jonch, a adj. Unit, ligat; qu'es en contacte: *De mans jonchi*. ◇ *Còmpte jonch*: Còmpte bancari qu'ai mai d'un titulari (especialament entre espòs).

jonch n.m. 1. Susfàcia ò linha d'assemblatge de doi elements fixes. ◇ (espec.) Ponch de racordament de doi tubes, doi ralhs. ◇ (constr.) Espaci entre doi pèiras, doi malons. ◇ *Jonch de dilatacion*: Dispositiu que permete la liura dilatacion e la contraccion en fucion de la temperatura. 2. Garnidura qu'assegura l'estanhadura d'un assemblatge: *Cambiar lo jonch d'un robinet que perde*. Sin.: **jonch de tèsta**. ◇ *Jonch de culassa*: Jonch d'estanhadura entre lo blòc-cilindre e la culassa d'un motor à combustion intèrna. 3. (mecan.) Articulacion entre doi pèças.

joncha n.f. Joncion, jonchura.

jonchar vt. 1. Assemblar, unir doi elements fixes. Sin. **jónher**. 2. (arquit.) Emplir de mortier ò d'una matèria semblabla d'espacis entre li pèrias.

jonchura n.f. 1. Ponch dont doi cauas si jónhon. 2. Articulacion: *La jonchura dau ginolh*.

joncion n.f. 1. Accion de jónher, d'unir: *Establir la joncion entre doi armadas*. ◇ *Ponch de joncion* ò *joncion*: Luèc dont doi cauas si jónhon, si confóndon. 2. (electron.) Zòna d'un miègconductor dins la quala lu mòdes de conduccion s'inverson.

joncós, oa adj. Cubèrt de jons.

jonglaire, essa n. persona que fa de jonglarias.

jonglar vi. (*jòngli*) Joglar.

jonglaria n.f. Joglaria.

jonhent n.m. Signe que s'escriu entre doi mòts per lu ligar: *Nòrd-Èst, èx-ministre*.

jónher vt. 1. Avesinar de cauas d'un biais tau que si tòcon. 2. Unir, assubjèctir: *Jónher doi pèças de teissut*. 3.

Establir una comunicacion entre; religar. 4. Ajustar, associar: *Jónher un document à un corrier*. 5. Intrar en rapoart, en comunicacion mé: *Jónher quauqu'un per telefòn*e. Var.: **júnher**. ♦ vi. Èstre en contacte, si tocar: *Lu doi bòrds jónhon dificilament*. ♦ **si jónher** v.pr. S'associar (à un grop, à un projècte, etc.).

jonquier n.m. Jonquiera.

jonquiera n.f. Luèc dont créisson lu jones. Var.: **jonquier**.

jonquilha n.f. Narcissi dau colaret aut, dei fuèlhlas cilindriqui coma aqueli dei jones, cultivat per li sieu flors jauni. ♦ adj. inv. D'un jaune clar.

jonquina n.f. Juncàs.

jonta n.f. Sobrecarga. ♦ *Per jonta*: En mai d'aquò.

joquei n.m. Cavalier professional dins li corsas de cauas. Var.: **jockey**. Sin.: **cavalieròt**.

jòquer n.m. Carta que representa la figura d'un palhasso e susceptibla de pilhar dins d'un juècs la valor que li dona aqueu que la detèn. Var.: **jòker**. Sin.: **passabaranha**.

jordanian, a adj. De Jordània.

jorgina n.f. (mús.) Acordeon que fuguèt l'instrument de l'assimilacion dei pòlcas, mazurcas, etc. en s'impauant en plaça dei instruments tradicionals coma lo violon.

jorginaire, airitz n. Persona que soana la jorgina.

jorn n.m. 1. Clartat, lutz dau Soleu que permete de vèire lu objèctes. 2. Biais que lu objèctes son esclairats: *La cambra èra dins un jorn encara fosc*. ♦ *Faus jorn*: Lutz qu'esclaira mau lu objèctes. 3. (fig.) Aspècte: *Vèire un afaire sota un jorn noveu*. 4. *Donar lo jorn à*: Donar naissença à. ♦ *Vèire lo jorn*: Naisser; paréisser, èstre editat. Sin.: **espelir**. 5. Dubertura, dins un espaci plen, que laissa intrar la lutz: *Si ve lo jorn entre doi placas mau jonchi*. ♦ (arquit., arts dec.) *À jorn, traucat à jorn*: Si di d'un element d'arquitectura, d'un objècte, d'un ornament mé totplen de traucs per laissar passar la lutz. ♦ (prod.) Vuèi practicat dins una estòfa, sigue en tirant de fieus, sigue en escartant de fieus au mejan d'una gròssa agulha. ♦ (fig.) *Si faire jorn*: Finir per paréisser, per èstre conoissut, celèbre. 6. Interval de temps comprés entre lo ponchar dau soleu e la sieu davalada, dins un luèc donat: *Lo jorn e la nuèch*. ♦ *De jorn*: Pendent lo jorn. 7. Durada de rotacion de la Tèrra, d'una autra planeta ò d'un satellit natural à l'entorn dau sieu axe. ♦ (astron.) *Jorn sideral*: Durada de la rotacion de la Tèrra sobre ela-mema, mesura per rapoart au ponch vernal (à quauqua ren pròche, 23 h 56 mn 4 s). ♦ *Jorn solari vertadier*: Durada variabla, vesina de 24 h, que separa doi passatges consecutius dau Soleu au meridian d'un luèc (mai long que lo jorn sideral, en rason dau movement de la Tèrra à l'entorn dau Soleu).

◊ *Jorn solari mejan*: Durada mejana, constanta per definicion, d'un jorn solari vertadier, fixada à 24 h e que comença à miègjorn. ◊ *Jorn civil*: Jorn solari mejan que la sieu durada es de 24 h exactament e que comença à mièjanuèch. 8. Correntament, periode de 24 h, assimilat au jorn civil, que constituisse una unitat de temps dins un calendrier. ◊ *De jorn en jorn*: progressivament, un pauc cada jorn. ◊ *Dau jorn à l'endeman*: Bruscament, sensa transicion. ◊ *D'un jorn à l'autre*: À tot moment, dins un

futur que pòu èstre pròche. ◊ *Dau jorn a la jornada*: À la mesura, au ritme de cada jorn, sensa previre l'endeman. ◊ *À rega de jorn* De contunh. 9. Interval de 24 h considerat en fonction dei circonstanças que lo màrcon (temperaturas, eveniments, activitats dei personas, etc.): *Un jorn de calor*. 10. Periòde, moment indeterminat: *Un jorn ò l'autre, un beu jorn*. 11. Moment present, epòca actuala: *Au gust dau jorn*. ◊ *À jorn*: En conformitat m'au moment present: *Metre à jorn lo diccionari occitan*. ◊ *Au jorn d'encuèi*: À l'epòca actuala. Sin.: *Ancuèi lo jorn*. ♦ pl. 1. (lit.) Vida, existència: *Metre fin ai sieus jorns*. 2. *Lu bèi jorns*: Lo printemps.

jornada n.f. 1. Espaci de temps comprés pauc ò pron entre l'auba e lo sera. 2. Aquel espaci de temps considerat dau ponch de vista dau clima, dei activitats: *Una bèla jornada, una jornada tranquilla*. 3. Travall, afaires, recèpta d'aquel espaci de temps: *A ben ganhat la sieu jornada*. 4. Jorn marcat per un eveniment particular: *Lo 8 de març es la jornada de la frema*.

jornadassa n.f. Bruta jornada, marrida jornada (per lo temps que fa, per lu eveniments, etc.).

jornadier, a n. Travallaire pagat à la jornada. Sin.: **afanador**.

jornadier, a adj. Que si fa cada jorn. Var.: **jornalier**.

jornal n.m. 1. Publicacion, generalament quotidiana, que dona d'informacions politiqui, literari, scientificiqui, esportivi, etc. Sin. **quotidian, gasetà, periodic**. ◊ *Jornal parlat, televisat*: Actualitats donadi à la ràdio, à la television. ◊ *Jornal numeric*: Jornal publicat sus lo malhum numeric. ◊ *Jornal luminós, electronic*: Dispositiu que si ve per carriera, que fa vèire d'informacions e d'anocis sus un paneu, d'un biais electric ò electronic. 2. Escrich dont son relatats lu fachs jorn après jorn: *Escriure lo sieu jornal*. ◊ *Jornal intime*: Escrich dont son notadi, quotidianament ò non, li reflexions e li impressions personali. 3. (mar.) *Jornal de bòrd*: Registre dins lo quau son inscrichi toti li informacions que pertòcon la navigacion d'una nau. Sin. **quasernet**. 4. (comptab.) *Libre jornal ò jornal*: registre dins lo quau un comerçant inscriu, jorn après jorn, li sieu diversi operacions comptabli. 5. Anciana unitat de mesura que correspondia à la susfàcia qu'un òme podia laurar en una jornada. Var.: **jornau**.

jornalament adv. Cada jorn. Sin.: **quotidianament**.

jornalier, a adj. Jornadier.

jornalisme n.m. 1. Profession d'aquelu qu'escrivon dins lu jornals, particípon à la redaccion d'un jornal parlat ò televisiu. 2. Ensèms dei jornals ò dei journalistas.

journalista n. Persona qu'a per ocupacion principal, reguliera e pagada, l'exercici dau journalisme.

journalistic, a adj. Relatiu au journalisme, ai journalistas.

jornau n.m. Jornal.

jòstria n.f. 1. Ensèms dei exercicis destinats à ensenhar à un cavalier coma montar, per adestrar correctament lo sieu cavau. 2. Luèc dont si practicón aquestu exercicis d'equitacion. 3. *Màquina* accionada au mejan de bèstias, que s'emplegava per comunicar un movement rotatiu à un autre motor. 4. (corgr.) Percors

circulari efectuat à l'entorn dau pontin en una seguida de pas rapides sus li ponchas ò li miègi ponchas, ò en sautant. 5. Pista d'un circ; espectacle que li es donat. Sin.: manètge (1 à 5). 6. Atraccion de fièra dont de veïcules miniaturas, de figures animali, que sièrvon de montaduras ai enfants, sont fixadi à un plan circulari que si fa virar orizontalament à l'entorn d'un axe. Sin.: **vira-vira, viro-viro.**

jota n.f. (mòt espanyòl) [‘xota] Prononciacion de la letra J e de la letra G (davant E, I) en espanyòl. Simbòle fonetic internacional: [x].

joule n.m. 1. Unitat de mesura de travalh, d'energia e de quantitat de calor (simb. J), equivalent au travalh qu'una foarça de 1 newton produue quora lo sieu ponch d'aplicacion si desplaça de 1 m dins la direccio de la foarça. ◇ *Joule per kelvin*: Unitat de mesura de capacitat termica e d'entropia (simb. J/K), equivalenta à l'aumentacion de l'entropia d'un sistema que reçau una quantitat de calor de 1 joule à la temperatura constanta de 1 kelvin, basta que minga cambiament irreversible si debane dins lo sistema. ◇ *Joule per quilograma-kelvin*: Unitat de mesura de calor massica e d'entropia massica [simb. J/kg.K)], que correspoande à la calor massica d'un còrs omogeneu de massa 1 quilograma dins lo quau l'apoart d'una quantitat de calor de 1 joule produch per una elevacion de temperatura termodinamica de 1 kelvin. 2. *Efecte Joule*: Desgatjament de calor dins un conductor omogeneu percorrut per un corrent electric. ◇ *Lèi de Joule*: Lèi segond la quala l'energia intèrna d'un gas perfiech depende unicament de la sieu temperatura.

jòus n.m. Dijous.

jovar vi. Aprofechar, servir, abotir: *Aquò jòva à ren.*

jove adj. 1. Que non es avançat en atge. 2. Qu'a encara la vigor e la plasentat de la joinessa: *Es restat jove.* 3. Noveu, recent: *Un país encara jove.* 4. Que non es tant vièlh que li autri personas qu'an la mema foncion, la mema profession, etc.: *Un jove ministre.* 5. Ingenú, que non a encara li qualitats de la maturitat: *Es encara tròup jove per capir.* 6. Qu'apartèn à la joinessa: *Una jove experiença.* 7. Si di d'un vin que li màcon encara li qualitats que podrà obtenir m'au vielhiment. ◆ adv. Coma lu joves: *Si vestir jove.*

jove n. 1. Persona jove. ◇ *Lu joves*: La joinessa. 2. Animau que non es encara adulte.

juvenàs n.m. Aumentatiu de *jove*.

juvenat n.m. (relig.) Temps de formacion que prepara au professorat, dins d'unu òrdres religiós.

juvenet n.m. Foarça jove; un pauc tròup jove.

juvença n.f. Joinessa.

juvenceu, èla n. (vièlh ò per si rire) Adolescent.

juvenil(e), a adj. Qu'apartèn à la joventut, que n'a l'ardor, la vivacitat. Var.: **juvenil(e)**. ◆ n.m. (zool.) Jove d'un animau.

juvenilia n.f. Òbras sobretot poetiqui de juvença. Var.: **juvenilia**.

juvenilisme n.m. Ensemble dei caracteristicas de tardança que presènton d'unu enfants au temps de la pubertat. Var.: **juvenilisme**.

juvenilitat n.f. (lit.) Caractèr de cen qu'es juvenile. Var.: **juvenilitat**.

juvenir vi. Tornar jove. Var.: **enjuvenir, renjuvenir.**

juvenòt, a adj. e n. Joinète.

jovent n.m. Joinòme.

joventura n.f. Joventut.

joventum n.m. Jovenum.

joventut n.f. Lo tot dei joves. Var.: **joventura, joinessa.**

jovenum n.m. Lo tot dei joves. Var.: **joventum.**

jovial, a adj. Qu'es d'una gaiessa simpla e comunicativa; qu'exprimisse la gaiessa. Var.: **joviau, joiau.**

jovialament adv. D'un biais jovial. Var.: **joialament.**

jovialitat n.f. Umor joviala.

jovian, a adj. Relatiu à la planeta Jupitèr.

joviau, ala adj. Jovial. Var.: **joiau.**

jube n.m. Baranya monumentala, generalament sobremontada d'una galeria, que separa lo còr de la nau dins d'uni glèias e que servia ai lecturas liturgiqui: *Lu jubes de La Casa-Dieu e d'Albi.*

jubea n.m. Paumolier de Chile que li sieu granas contènon un albumèn manjadís.

jubilacion n.f. Gaug intense e expansiu. Sin.: **contentament, estrambòrd.**

jubilant, a adj. Que jubila.

jubilar vi. (fam.) Manifestar un gaug intense, sovent interior. Sin. (pop.) **denedar en l'òli.**

jubilari, ària adj. Relatiu à un jubileu.

jubilat, ada n.m. Pensionat, retirat; emerit.

jubilatòri, òria adj. (fam.) Que provòca un gaug intense.

jubileu n.m. 1. Dins la Bibla, an privilegiat que torna cada 50 ans, marcat per la redistribucion egalitària dei tèrras. 2. (relig. cat.) Annada santa, que torna m'un periodicitat qu'a variat en foncion dei epòcas, dins la quala lu pelegrins de Roma beneficior d'una indulgença pleniera. 3. Anniversari important, generalament cinquantenari, d'un maridatge, de l'exercici d'una foncion, etc., e particularment dau començament d'un règne.

judaïc, a adj. Relatiu au judaïsme: *La lèi judaïca.*

judaïcitat n.f. Fach d'estre judieu.

judaïsant, a adj. Que presenta de caractèrs judaïcs.

judaïsar (-izar) vt. Rendre judieu, convertir au judaïsme.

judaïsme n.m. Ensèms de la pensada e dei institucions religioï dau pòble d'Israèl e dei Judieus. Sin.: **ebraïsme, sionisme.**

judaïtat n.f. Ensèms dei caractèrs que constituissont l'identitat judiva. Var.: **judeïtat.**

judaria n.f. Ancianament, quartier judieu, ghetto.

judas n.m. 1. Traite. Sin.: **perfide, infideu.** 2. Pichina dubertura ò aparelh à lentilha (*judas optic*) adobat dins una poarta, una paret, etc., per vèire cen que si debana de l'autre costat sensa èstre vist. Sin.: **agachon.**

judeenc, a adj. 1. Relatiu à la Judèa. ◆ adj. e n. Estatjant d'aqueu país.

judeïtat n.f. Judaïtat.

judeoalemand (ling.) n. Yiddish.

judeoarabi n. (ling.) Tèrme que recampa de dialèctes parlats per lu Judieus dau Magreb e de l'Orient Mejan que vívon ò an viugut dins de país de lenga aràbia.

judeoarameu, a adj. Nom de doi dialèctes, l'un restacat à l'arameu occidental, l'autre à l'arameu oriental.

judeocastelhan n. (ling.) Judeoespanhòu.

judeocatalan n. (ling.) Lenga vernaculaària dei judieus de Catalunya e dei Balearas, e finda de la comunautat valenciana denant dau s. XVIth.

judeocrestian, a adj. Judeocristian.

judeocrestianisme n.m. Judeocristianisme.

judeocristian, a adj. Si di dei credèncas e dei valors morali comuni au judaïsme e au cristianisme. Var.: **judeocrestian**. ♦ n. Adèpte dau judeocristianisme.

judeocristianisme n.m. 1. Doctrina professada, dins la Glèia primitiva, per lu cristians d'origina judiva sobre la necessitat de la practica dei observanças mosaïqu. 2. Ensèms dei elements constitutius de la civilisacion judeocristiana, qu'a modifical li societats occidentali. Var.: **judeocrestianisme**.

judeoespanhòu n.m. (ling.) Ladino. Sin.: **judeocastelhan**.

judeonazaretenc, a adj. e n. Grope messianista etnicament judieu de lenga aramea, desseparat dei judeocristians, e adèptes desaviat dei apòstols de Jèsus, qu'asperàvon lo mejan de realisar un sòmi politicoreligiós dins l'aspèra d'una tornada imminentia messia.

judeoroman, a adj. Que pertòca à l'encòup lu Judieus e lu Romans: *Li guèrras judeoromani*. ♦ adj. e n.m. (ling.) Si dei parlars coma lo judeocastelhan, lo judeocatalan, etc.

judicar vt. (*judiqui*) Jutjar.

judicatura n.f. Estat, carga de jutge.

judici n.m. 1. Discerniment. 2. Jutjament.

judicial, a adj. Judiciari.

judicialament adv. Judiciariament.

judiciari, ària adj. 1. Que relèva de la justícia, de la sieu administracion. ♦ *Juridiccion judiciària*: Ensèms de tribunals que jútjon de litigis de particuliers entre elu, per op. ai *juridicccions administrativi*, que jútjon de litigis dins lu quaus intervèn l'Administracion. 2. Que si fa en justícia, per autoritat de justícia: *Una venda judiciària*. ♦ *Acte judiciari*: Ligat au debanar d'una procedura. ♦ *Duèl judiciari*: Combat entre un acusat e un acusator, admés dins l'Antiquitat e à l'Atge-Mejan coma pròva juridica. 3. *Astrologia judiciària*: Astrologia que poarta un jutjament conjectural sus la qualitat d'un individu e li periepcias de la sieu vida. Var.: **judicial**.

judiciariament adv. D'un ponch de vista judiciari. Var.: **judicialament**.

judiciós, oa adj. 1. Qu'a de judici, que considèra mé justícia e drechura: *Un esperit judiciós*. 2. Que fa vèire un jutjament racional, pertinent: *Una remarca judicioa*. Sin.: **ponderat, rasonable, sensat, prudent, mesurat**.

judiciosament adv. Emé judici. Sin.: **à prepaus, sensadament, rasonablament, prudentament, mesuradament**.

judieu, judieua (judieva, judiva) n. 1. (M'una majuscula) Persona qu'apartèn à la comunautat israelita, au pòble judieu. 2. Persona que professa la religion judaïca. Sin.: **ebreu**. ♦ adj. Relatiu ai judieus.

judieu n.m. Vaneu upegat. ♦ *Judieu domestic*: Vaneu sociable (*Vanellus gregarius*). Sin.: **vaneu gris**.

judieu-bacan n.m. Tarabast.

judo n.m. Espòrt de combat que vèn dau jiujitsú. Var.: **judò**.

judò n.m. Judo.

judoca n. Persona que practica lo judo.

judocà n.m. Judoca.

judogi n.m. Vestit de judoca.

juèc n.m. 1. Activitat fisica ò intellectuala non impauada e gratuita, que si practica per si divertir, per n'en tirar de plaser. Sin.: **divertiment**. ♦ *Juèc d'esperit*: Que demanda d'esperit, d'invencion. ♦ (fig.) *Juèc d'enfant*: Caua foarça facila. 2. Comportament, accion de quauqu'un que non agisse seriosament: *Dire quauqua ren per juèc*. ♦ *Juèc de mòts*: Galejada formada sobre la semblança dei mòts: *Dont avètz mau? Ai rens/Ai ren*. Sin.: **viralenga**. 3. Forma dramatica medievala caracterisada per lo fach de mesclar lu tons e la varietats dei subjèctes. 4. Activitat de léser sotamessa à de règlas convencionali, dins la quala intervènon de qualitats fisiqui ò intellectuali, lo gaube ò l'azard. ♦ *Juèc d'entrepresta*: Metòde formacion à la gestion dei empresas e d'adestrament à la presa de decisions au mejan de l'estudi de situacions que prepauon de problemas analògues à-n-aquelu que la vida de l'entreprise prepaua. ♦ Ensèms dei règles que si dévon respectar per jugar. ♦ Ensèms dei diferents juècs d'azard, espec. aquelu dins lu quaus si juègon de sòus: *S'arroïnar au juèc*. ♦ *Maion de juèc*: Establiment public dont si juègon de sòus. ♦ Accion, biais de jugar; partida que si juèga. ♦ *Èstre en juèc*: Èstre l'objècte d'un debat, d'una question. ♦ *Faire lo juèc de quauqu'un*: L'avantatjar, agir dins lo sieu interès. ♦ *Si pilhar au juèc*: Si passionar per quauqua ren que laissava indiferent avant. ♦ *Jugar gròs*: Riscar totplen. ♦ *Lu juècs son fachs*: Au juèc de la rotleta, frasa qu'anòncia que non si pòu plus escometre; (fig.) Tot es decidit. 5. Part d'un set, au tennis. ♦ *Juèc blanc*: Juèc dins lo quau aqueu que perde non marca de ponchs. ♦ *Juèc à XIII*: Rugbi mé 13 jugaires de cada costat. 6. Ensèms dei elements necessaris à la practica d'un juèc: *Un juèc de cartas*. ♦ Ensèms dei cartas, etc. distribuits à un jugaire: *Aver un beu juèc*. ♦ Seria completa d'objèctes de mema natura: *Un juèc de claus*. Sin.: **garniment, ensortiment, ensemble**. ♦ *Juèc d'òrgue*: Seguida, seria de tubes d'un òrgue que correspoàndon à un meme timbre; tableau de comanda dei lumes d'un teatre ♦ (electr.) *Juèc de barras*: Ensèms dei conductors rigides ai quaus si racòrdón li arribadas e li partenças de linha dins un pòste de transformacion, una sotastacion, etc. 7. Biais de sonar un instrument de música, d'interpretar un ròtle. ♦ Biais de bolegar en vista d'obtenir un resultat: *Lo juèc de cambas d'un boxaire*. ♦ *Juèc de scena*: Movement, biais de si tenir, que provòcon un efècte donat, sensa ligam directa m'au tèxto. ♦ Biais d'agir; estratagema: *Lo juèc*

de la diplomacia. ◇ Entrar dins lo juèc de quauqu'un: Faire causa comuna m'aquela persona, l'ajudar. ◇ *Jugar doble juèc:* Aver doi posicions, doi comportaments diferents, dins la tòca d'enganar. ◇ *Jugar lo juèc:* *Respectar li règlas.* ◇ (lit.) Ensèms de movements que prodúon un efècte estetic: *Un juèc d'ombra e de lutz.* ◇ *Juèc d'aiga:* Configuracion estetica d'un giscle d'aiga (ò d'un ensèms de giscles d'aiga). 8. Movement regulier d'un mecanisme, d'un organo. Sin.: **batement**. ◇ Foncionament normal d'un sistema, d'una organisation, dei elements d'un tot: *Lo juèc de la concurrença.* ◇ *Intrar en juèc:* Intervenir dins un afaire. ◇ *Metre quauqu'un en juèc:* L'emplegar dins una accion donada. ◇ *Messa en juèc:* Emplec, usatge. ◇ *Juèc d'escriptura:* Operacion comptabla purament formala, qu'a minga incidença sobre l'equilibri dei recèptas e dei despensas. ◇ (mecan.) Interval laissat entre doi pèças, que li permete de bolegar liurament; excès de libertat de doi pèças mau serradi. ♦ pl. Ensèms dei competicions que recàmpion divèrsi disciplinas esportivi e ai quali participón lu representants de diferents païs: *Lu Juècs Olimpics.*

jugador, airitz n. Jugaire.

jugaire, airitz n. 1. Persona que practica un juèc, un espòrt: *Un jugaire de balon.* 2. Persona qu'a la passion dei juècs de sòus. 3. Persona que soana un intrument de música: *Un jugaire de guitarra.* ♦ adj. Jugareu.

jugar vi. (*juègui*) 1. Si divertir, practicar de juècs. 2. Èstre actor; tenir un ròtle: *Jugar dins un film.* 3. Foncionar correctament: *La clau juèga dins la serralha.* 4. Cambiar de dimensions, de forma, sota l'efècte de l'umiditat; pilhar de juèc, en parlant de cen qu'es de boasc: *La poarta juèga.* 5. Agir, produire un efècte: *Aquel argument non juèga en la tieu favor.* ♦ vt. ind. 1. (à) Si divertir en practicant un juèc, si divertir m'un juèc, m'un juguet; practicar un espòrt: *Jugar au balon.* ◇ Engatjar de sòus dins un juèc: *Jugar au pòquer.* ◇ *Jugar à l'auça, à la baissa:* Especular sobre la variacion dei cors d'una mèrç, en particular sus lu mercats à tèrme. 2. (*embé*) Expauar à de riscs per leugieretat: *Jugar mé la sieu santat.* ◇ (de) Manejar un instrument, una arma: *Jugar dau coteu.* ◇ Sonar (un instrument de música). ◇ (sus) *Jugar sus lu mòts:* tirar pertit dei equivòcs que poàdon presentar. 3. (à) Cercar à paréisser diferent de la veritat. ◇ *Jugar au plus fin:* *Cercar à s'enganar un l'autre.* ♦ vt. 1. Metre en juèc, lançar, desplaçar (cen que sièrve per jugar): *Jugar una carta, una bòcha.* ◇ Escometre (una soma), metre coma enjuèc. ◇ *Riscar:* Jugar la sieu vida. 2. Interpretar (una pèça musicala): *Jugar una ària.* ◇ Donar la representacion de (una comèdia), passar (un film): *Esto sera, juègon "Lo vin dei padres".* ◇ Interpretar (una òbra); tenir lo ròtle (de): *Jugar un espòs tradit.* ◇ (fig.) *Jugar un ròtle:* Aver una part, una influència. ◇ Afectar (un comportament), fénher (un sentiment): *Jugar l'estonament.* ♦ **si jugar** v.pr. (de) Non si laissar arrestar per quauqua ren; non li faire cas: *Si jugar dei lèis, dei dificultats.* Sin.: **si trufar, si garçar, menchonar.**

jugareu, èla adj. Que li agrada jugar, si divertir. Var.: **jugaire.** Sin.: **alegre, joviau, sautareu.**

juglandacea n.f. *Juglandaceas:* Familha d'aubres apetales de granda talha, que lo sieu tipe es lo noguier.

juguet n.m. 1. Objècte concebut per divertir un enfant. 2. (fig.) *Èstre lo juguèt de:* Èstre victima de quauqu'un, d'una volontat superiora, de l'accion d'elements, etc. Var.: **joguet.**

jugular vt. Arrestar dins lo sieu desenvolopament; mestrejar: *Jugular l'inflacion.* Sin.: **estofar, cotar, acotar.**

jugular(i), a (-ària) adj. (anat.) Qu'apartèn à la gargamèla, au coal. ◇ *Vena jugulària* ò *jugulària*, n.f.: Caduna dei venas situadi de cada costat dei parts laterali dau coal.

jugulària n.f. 1. Vena jugulària. 2. Corrèia de cuer ò benda metallica que sièrve à faire tenir un casco, una bomba, etc., sota lo menton.

juke-box n.m. (mòt anglés) Electrofòne automatic qu'era plaçat generalament dins un luèc public e que permetia, après introduccion d'una pèça de moneda, d'escutar un disc seleccionat.

julep n.m. (farm.) Preparacion liquida, sucrada e aromatisada, que sièrve de basa ai pocions.

julhenc, a adj. Dau mes de julhet. Var.: **julienc.**

julhet n.m. Seten mes de l'an.

julian, a adj. 1. *Annada juliana:* Annada de 365,25 jorns. ◇ *Correcccion juliana:* Correcccion que determina l'annada bissextila. 2. *Calendier julian:* Que Jules Cesar reformèt en lo 46 denant de J.-C. 3. *Èra juliana* ò *periòde julian:* Espaci de 7980 annadas juliani, emplegat per la cronologia dei fenomènes astronomicos, que la sieu origina es estada fixada au 1r de genoier de l'an 4173 denant de J.-C., à 12h temps universal.

juliana n.f. 1. Planta ornamentala (nom generic de divèrsi espècias de crucifèras). 2. Biais de talhar d'unu liumes en pichins bastonet.

julienc, a adj. Julhenc.

jumbo n.m. Carri m'un portic, que supoarta de perforatritz e que sièrve au foratge dei traucs de mina.

jumbo-jet n.m. Avion gròs portaire.

jumenta n.f. Ega, cavala.

jumping n.m. (mòt anglés) Concors ippic que consistisse en una seguida de sauts d'obstacles.

jungla n.f. 1. En Índia, formacion vegetala que prospèra sota un clima caud e umide m'una corta sason seca. 2. (fig.) Mitan dont regna la lèi dau mai foart: *La jungla dei afaires.* ◇ *La lèi de jungla:* la lèi dau mai foart.

junh n.m. Seisen mes de l'an.

júnher vt. e vi. Jónher.

junkie n. (mòt angl. pop.) Eroïnoman. Var.: **junky.**

junky n. Junkie.

junonian, a adj. De la divessa Junon.

junta n.f. 1. (anc.) Conseu politic ò administratiu, dins lu païs iberics. 2. Govèrn dau caractèr autoritari, lo mai sovent militar, eissit d'un còup d'Estat.

jupa n.f. 1. Vestit femenin que parte de la talha e cala sus li cambas. Sin.: **fauda.** ◇ *Jupa poartafuèlh:* Que si crosa largament per davant. 2. Dins lu veïculs à coissin d'ària, paret sopla que limita una cambra dins la quala

una sobrepression permete la sustencion dau veïcule. 3. Carenatge metallic ò en matèria plastica plaçat à la part sotrina dau devant d'un veïcule (locomotiva, automobila, etc...). 4. Susfàcia lateral d'un piston, qu'assegura lo sieu guidatge au dedintre dau cilindre.

jupeta n.f. Jupa corteta.

jupier, a n. Persona que fa de jupas.

jupiterian, a adj. 1. (lit.) Que fa pensar à Jupitèr per lo sieu caractèr imperiós, dominator. 2. (astron.) De la planeta Jupitèr.

jupon n.m. Pèça de linjaria que sostèn l'amplessa d'una rauba, d'una jupa. Var.: **gipon**. Sin.: **faudilhon, cotilhon, goneu, gonelon, perpont**.

juponar vt. Donar d'amplessa à una jupa ò à una rauba au mejan d'un jupon.

jurable, a adj. *Feu jurable*: Feu que li èra estacat un jurament de fidelitat.

jurada n.f. 1. Ensèms dei jurats sonats à titol temporari à participar à l'exercici de la justicia dins una cort d'assisas. 2. Comission d'examinators encargada d'un examèn, d'un classament, d'un jutjament.

jurador, airitz n. Blastemaire. Sin.: **sacrejaire**.

juraire adj. m. e n.m. Prèire que, sota la Revolucion francesa dau 1789, avia fach jurament à la Constitucion civila dau clergat.

jurament n.m. 1. Afirmacion solemna, en vista d'atestar la veritat d'un fach, la sinceritat d'una promessa, l'engatjament de ben complir lu devers de la sieu foncion ò de la sieu profession. 2. Promessa solemna: *Lo Jurament d'Estraborg*.

juranda n.f. En França, sota l'Ancian Regime, gropament professional autonòme, embé personalitat juridica pròpria e disciplina collectiva, compauat de socis egals units per un jurament.

juranson n.m. Vin de Bearn.

jurar vt. 1. Prononciar solemnement un engatjament en metent en causa un èstre ò una caua que si tèn per sacrat: *Jurar sobre l'onor de dire tota la veritat*. Sin.: **afortir, certificar, acertar**. 2. Afirmar embé vigor; prometre: *Jura que farà un esfoarç l'an que vèn*. 3. *Far jurar*: Faire s'engatjar quauqu'un per un jurament.

jurar vi. Blastemar.

jurar vi. Presentar una discordança: *La color de la sieu fauda jura m'aquela de la sieu camia*. Sin.: **reganhlar, despariar, desaparellhar**.

jurassenc, a adj. e n. 1. Dau Jura. 2. (geogr.) *Releu jurassenc*: Tipe de releu desenvolopat dins una estructura sedimentària regulierament plegada, dont altèrnnon li jaças duri e li jaças tendri, e dins lo quau la topografia es sovent à l'imatge de l'estructura.

jurassic, a n.m. adj. (geol.) Període de l'èra segondària, entre lo trias e lo cretaceu, marcar per lo depaus d'espessi jaças calcari, particularment dins lo Jura.

jurat, a adj. 1. Que s'es engatjat per un jurament. 2. (fig.) *Enemic jurat*: Adversari encanhat, implacable. 3. (ist.) *Mestier jurat*: Mestier autonòme organisat en juranda, per op. au *mestier reglat*, que li municipalitat contrarotlavan.

jurat n.m. 1. Ciutadan designat per tiratge au sòrt en vista de participar à una jurada de cort d'assisas. 2. Membre d'una jurada. 3. (ist.) Magistat dins d'uni vilas occitani, pendent l'Ancian Regime.

juratòri, òria adj. Fach, complit per lo biais d'un jurament.

juridic, a adj. Relatiu au drech.

juridicament adv. D'un biais juridic.

juridiccion n.f. 1. Poder de jutjar, de rendre la justicia; estenduda de territòri dont si pòu exercir aqueu poder. 2. Organisme instituit per trencar lu cas que li son sotamés. 3. Ensèms dei tribunals de meme òrdre, de mema natura ò de meme niveu ierarquic. ◇ *Juridiccion de promier gra*: Cort d'assisas. ◇ *Juridiccion de segond gra*: Cort d'apèl.

juridiccional, a adj. Relatiu à una juridiccion. Var.: **juridiccionau**.

juridiccionau, ala adj. Juridiccional.

juridisme n.m. Mena tròup estrecha à respièch de la règla juridica.

jurisconsulte n.m. Especialista que la sieu profession es de donar de consultacions sobre de questions de drech.

jurisprudència (-éncia) n.f. (dr.) Ensèms dei decisions dei tribunals, que constituisse una foant dau drech. ◇ *Faire jurisprudència*: Faire autoritat e servir d'exemple dins un cas determinat; crear un precedent.

jurisprudencial, a adj. Var.: **jurisprudenciu**.

jurisprudenciu, ala adj. Jurisprudencial.

jurisprudent, a n. Jurista.

jurista n. Persona que conoisse, practica lo drech; autor d'obratges juridics. Sin.: **jurisprudent**.

jus n.m. 1. Liquide extrach de la carn d'unu fruchs ò liumes; bevenda facha m'aqueu liquide. 2. Suc que si forma quora si coïna de carn. 3. (pop.) Cafè. Sin.: **cafeta**. ◇ *Jus de cauetas*: Marrit cafè, sensa gaire de gust. 4. (fam.) Corrent electric.

jusant n.m. (mar.) Marea descendenta. Sin.: **baissa, reflúx**.

juscas prep. Fins, d'aquí à, d'aquí à tant que, fins (à) tant que.

jusquiam(e) n.m. Planta dei roïnas, dei fuèlhas viscoï e dei flors jaunastri regadi de porpre (Familha dei solenaceas).

jussion n.f. (ist.) *Letra de jussion*: Letra patenta per la quala lo rèi comandava à la cort sobeiranana d'enregistrar un acte legislatiu.

just, a adj. e n. 1. Que jutja e agisse segond l'equitat, en respectant li règlas de la moralà ò de la religion. 2. *Au just*: Exactament, precisament. ◆ adj. 1. Confòrme à la justicia, à la moralà: *Una punicion justa*. Sin.: **drech, equitable, condrech, onorable, imparcial**. 2. Confòrme à la rason, à la veritat: *Un rasonament just*. 3. Exacte, confòrme à la realitat, à la règla; tau que deu èstre; que fonciona mé precision: *Una balança justa, una nòta justa*. 4. Estrech, cort: *Aquelis braïas son un pauc justi per ieu*. 5. Que basta à pena: *Doi minutias per aqueu travalh, es un pauc just!* 6. Precís: *Un tir just*. ◆ adv. 1. Embé justessa: *Cantar just*. 2. Precisament: *Lo cafè es just à l'angle*. Sin.: **tot beu just**. 3. D'un biais insufisent: As

mesurat troup just. 4. Solament, únicament: *Es just un biais de dire.*

justa n.f. Divertiment que fa opausar doi òmes, drechs sus la popa d'un bateu, que cèrcon de faire tombar en l'aiga lo sieu aversier au mejan d'una pèrtiga. *Li justas de Seta.* Sin.: **targa**.

justaire, airitz n. Persona que practica la justa. Sin.: **targaire, targairet**.

justament adv. 1. Legitimament: *Èstre justament indignat.* 2. Precisament, per coïncidença: *Parlavi justament de tu.* Sin.: **pròpi**. 3. D'un biais exacte: *Coma l'avètz dich justament.*

justar vi. Practicar la justa. Sin.: **targar**.

justaucòrs n.m. 1. Sotavestiment femení d'una peça soleta, que lo bas si finisse en eslip. Sin.: **body**. 2. Perponch serrat, mé de faudas e de mànegas, qu'era d'usatge au s. XVIIⁿ.

justessa n.f. 1. Qualitat d'una caua reglada, exacta e doncas ben adaptada à la sieu foncion. ◇ (espec.) Qualitat d'un instrument de mesura que dona d'indicacion foarça pròchi de la realitat. 2. Precision exactitud (d'una expression, d'un biais de parlar, etc.). 3. Biais de faire, de pensar, etc. sensa error ni escart. 4. *De justessa:* De gaire.

justícia n.f. 1. Principi moral que demanda lo respècte dau drech e de l'equitat. ◇ *Justícia sociala:* Aquela que demanda de condicions de vida equitabli per cadun. Sin.: **veritat, equitat, drechura, imparcialitat, moralitat**. 2. Vertut, qualitat moral que consistisse à èstre just m'ai autres, à respectar lu drechs dei autres: *Practicar la justícia.* ◇ *Rendre justícia, faire justícia à quauqu'un:* Reconóisser lu sieus meritis, reparar lo toart que li es estat fach. Sin.: **faire lo drech a quauqu'un.** ◇ *Compelir, menar en justícia:* Citar quauqu'un davant lo tribunal en seguida à un planh. 3. Caractèr de cen qu'es just, imparcial: *A perduto, ma es justícia.* 4. Poder de rendre lo drech à cadun; l'exercici d'aqueu poder. ◇ Accion per la quala una autoritat, reconoisse lo drech de cadun. ◇ (espec.) Foncion soberiana de l'Estat, que consistisse à definir lo drech positiu e à trencar lu litigis entre subjetcs de drech: *Demandar, faire justícia.* ◇ Acte per lo quau aqueu poder s'exprimisse: *Una decision de justícia.* ◇ *Si faire justícia:* Si venjar; si tuar (espec. en parlant d'un colpable). 5. Institucion qu'exercisse un poder juridiccional; ensèms d'aquel institucions: *Justícia civila, militària, administrativa.* ◇ *Palais de justícia:* Edifici dont lu tribunals an lo sieu sèti. ◇ *Bassa justícia:* À l'epòca feudal, justícia competenta per lu delictes minors, per op. à l'auta justícia, competenta per li infraccions mai importantai (que podíon menar fins à la sentença de moart).

justiciabilitat n.f. Estat, condicion de justiable.

justicable, a adj. e n. Que relèva de la justícia, dei tribunals. ◆ adj. 1. Que deu respoandre dei sieus actes. 2. *Justicable de:* Que relèva de, que necessita: *Una malautia justiciabla d'un long tractament.*

justicier, a adj. e n. 1. Qu'agisse per faire la justícia sensa n'aver lo poder legal. 2. (feud.) Qu'avia lo drech de rendre la justícia sus li sieu terras: *Un senhor justicier.*

justifiable, a adj. Que pòu èstre justificat.

justificacion n.f. 1. Accion de justificar, de si justificar. Sin.: **apologia, aparent, plaidejament, plaidejat**. 2. Pròva d'una caua per de títols ò de testimònisi. ◇ *Justificacion de tiratge:* Formula qu'indica lo nombre d'exemplaris d'un libre estampat sus diferent menas de papiers. 3. En estamparia, longuessa d'una linha. 4. (teol.) Acte per lo quau Dieu fa passar una ànima de l'estat de pecat à l'estat de gràcia.

justificant, a adj. (teol.) *Gràcia justificant:* Que rende just.

justificar vt. (*justifiqui*) 1. Metre foara causa, innocentar: *Justificar lo comportament de quauqu'un.* Sin.: **legitimar, explicar, demostrar, provar, documentar**. 2. Faire admetre quauqua ren, n'establir lo ben-fondat, la necessitat. 3. (estamparia) Donar (à una linha) la longuessa vorguda en jugant sobre l'espacament dei mòts ò dei caractèrs. 4. (teol.) Metre au nombre dei justs. ◆ **si justificar** v.pr. Donar de pròvas de la sieu innocència; desgatjar la sieu responsabilitat.

justificatiu, iva adj. e n.m. Que sièrve à justificar: *Una peça justificativa.*

justificatiu n.m. Exemplari ò extrach d'un jornal que fa vèire l'insercion d'un article ò d'un anonci e mandat à l'autor ò à l'anonciaire.

jutar vi. (fam.) Rendre de jus.

jute n.m. 1. Fibra textila extracha dei pens d'una planta de la familia dei tiliàcats. 2. Estòfa grossiera facha m'aquelí fibras.

jute, a adj. Que pertòca, qu'apertèn à l'etnia dei Jutes.

jutge, jutja (jutgessa) n. 1. Magistrat encargat de rendre la justícia en aplicant li lèis. ◇ *Jutge d'instància:* Jutge dau tribunal d'instància. ◇ *Jutge consulari:* Membre d'un tribunal de comèrci. ◇ *Jutge d'instrucción:* Jutge dau tribunal de granda instància encargat de l'instrucción preparatòria en matèria penal. ◇ *Jutge de l'aplicacion dei penas:* Jutge dau tribunal de granda instància encargat de seguir e d'individualisar l'execucion dei penas dei condemnats. ◇ *Jutge dei infants:* Encargat, en matèria civila, de tot cen que pertòca l'assistença educativa, e, en matèria penal, dei delictes que cométon lu minors. ◇ *Jutge dei referits:* Que, sensa èstre sasit au principal, a lo poder d'ordenar de mesuras urgenti que non si véon opauar una contestacion serioa. ◇ *Jutge dei tutèlas:* Encargat principalament de susvelhar la gestion dei bens dei incapables. ◇ *Jutge de la messa en estat:* Encargat, en matèria civila, d'instruire un afaire e de lo metre en estat d'èstre jutjat. ◇ *Jutge ai afaires matrimonials:* Jutge que s'ocupa dei divòrcis e dei separacions. ◇ *Jutge rapportaire:* Jutge encargat de completar un dossier dins un afaire en cors. ◇ *Jutge comissari:* Magistrat encargat per lo tribunal d'una mesura necessària à l'instrucción dau procès. ◇ *Jutge d'armas:* Magistrat encargat de resòlver li questions relativi ai títols de noblessa e d'armarias. ◇ *Jutge de patz:* Magistrat que representava d'espereu l'anciana justícia de patz venguda ancùei tribunal d'instància. 2. Comissari encargat, dins una corsa, un espòrt, de constatar l'òrdre d'una arribada, de sancionar li irregularitats eventuali. ◇ *Jutge de linha:* Au rugbi e au balon, persona encargada d'indicar l'endrech

dont lo balon a rescompassat la linha que limita lo terren de juèc. 3. Persona sonada à arbitrar un litigi, à donar lo sieu vejaire: *Ti fau jutge.* 4. Cap militari provisòri d'una ò manti tribús ebreï (en aqueu sens pilha una majuscula).

jutjable, a adj. Que pòu èstre jutjat.

jutjada n.f. Amassada, seduda judiciària.

jutjaire, airitz n. Persona que li agrada de criticar. Sin.: **criticaire**.

jutjament n.m. 1. Accion de jutjar un afaire en fonsion dau drech; decision qu'un tribunal rende. Sin.: **sentença.** ◇ *Jutjament per defaut:* Prononciat còntra una partida que non èra presenta à l'audiença. 2. *Jutjament de Dieu:* Decret de la Providència; ensèms d'espròvas ai quali lu acusats èron ancianament sotamés per lu innocentar ò provar la sieu culpabilitat. Sin.: **ordalia.** ◇ (relig. crist.) *Jutjament darrier:* Acte per lo quau, à la Parosia, lo Crist manifesterà lo sòrt de toi lu umans. Sin.: **Judici darrier.** 3. Facultat de l'esperit que permete de jutjar, d'estimar: *Formar lo sieu jutjament.* ◇ Aptitud à ben jutjar: *M'en remeti au tieu jutjament.* Sin.: **avisament, judici, entendement.** 4. Accion de si faire una opinion, biais de jutjar; apreciacions portadas sobre quauqu'un ò quauqua ren, opinion, sentiment.

jutjar vt. 1. Prononciar en qualitat de jutge una sentença sobre: *Jutjar quauqu'un, un afaire.* 2. Pilhar una decison en qualitat d'arbitri. Sin. (1 e 2): **sentenciar.** 3. Estimar la valor de: *Jutjar un candidat.* Sin.: **avalorar.** 4. Pensar, estimar: *Ai jutjat necessari d'intervenir.* Var.: **judicar.** ◆ vt. ind. (de) 1. Portar una apreciacions sobre quauqua ren: *Jutjar d'una distança.* 2. Si faire una idea, imaginar: *Jutjatz un paur de la paur qu'ai augut!* ◆ si **jutjar** v.pr. S'estimar, si creire: *Si jutjar perdit.*

jutós, oa adj. 1. Qu'a totplen de jus. Sin.: **sucós.** 2. (fam.) Que rapoarta topplen: *Un afaire jutós.*

jutjaria n.f. 1. Juridiccion d'un jutge. 2. Circonscripcion administrativa e judiciària, division de la marescaucia.

juvar vt. arc. Ajudar. Aqueu verbó vengut arcaic es un dei mai ancians de la lenga romanica escricha e parlada eissida dau latin que, dins lo debanament dei siècles, donarà naissença à l'occitan. En lo 780, dins tot l'impèri carolingian, lu prèires cantàvon en latin e lu fideus respondíon en una lenga en transicion dau latin au parlar d'oc.

juvenat n.m. (relig.) Estatge que prepara au professorat, dins d'unu òrdres religiós.

juvenharia n.f. (dr. feud.) Privilègi, apanatge accordat à un fraire mendre.

juvenhor n.m. (dr. feud.) Fraire mendre qu'avia un apanatge.

juvenil(e) adj. Qu'apartèn à la joinessa, que n'a l'ardor, la vivacitat. Var.: **juvenil(e).** ◆ n.m. (zool.) Jove d'un animau.

juvenilia n.f. Òbras sobretot poetiqui de jovença. Var.: **juvenilia.**

juvenilisme n.m. Ensemble dei caracteristicas de tardança que presènton d'unu enfants au temps de la pubertat. Var.: **juvenilisme.**

juvenilitat n.f. (lit.) Caractèr de cen qu'es juvenile. Var.: **juvenilitat.**

juvèrd n.m. Jolvèrd.

juxtaepifisari, ària adj. (anat.) Qu'es situat au vesinatge de l'epifisi d'un oàs lòng.

juxtalinear(i), a (-ària) adj. Si di d'una traduccions la quala lo tèxto original e la version si correspoàndon linha à linha dins doi colomnas contiguës.

juxtapauable, a adj. Que si pòu juxtapauar.

juxtapauar vt. Plaçar, pauar just à costat, dins una proximitat immediata. Sin.: **apondre, ajónher.**

juxtaposicion n.f. Accion de juxtapauar; fach d'èstre juxtapauat. Sin.: **apondon, ajonccion.**